

IMATGES AMB HISTÒRIA DE L'ARXIU

Jordi Drudis Lerin

Aquest article selecciona quatre documents del Centre d'Imatges de Tarragona, el qual custodia més d'un milió i mig de fotografies, i els acompanya d'una ressenya que n'amplia el coneixement i els situa en el seu context històric.

This article selects four documents from the Centre d'Imatges de Tarragona, which holds more than one and a half million photographs, and accompanies them with a summary that broadens our understanding of them and places them in their historical context.

PARAULES CLAU:
fotografia, arxiu,
història, Tarragona,
documentació

KEYWORDS:
photo, archive,
history, Tarragona,
documentation

Una de les seccions del Servei d'Arxiu i Documentació Municipal és el Centre d'Imatges de Tarragona, que gestiona, tracta i difon la documentació en imatges de la ciutat, amb l'objectiu de conservar, fomentar, oferir i divulgar aquest patrimoni documental

El Centre d'Imatges de Tarragona (CIT) disposa de més d'un milió i mig de fotografies repartides en sis fons i dotze col·leccions fotogràfiques, procedents principalment de fotògrafs professionals, com les imatges del fons Vallvé, Chinchilla, Víctor, López, Rimbau, Ferré i darrerament Fer-Vi. També les imatges generades pels serveis del mateix Ajuntament de Tarragona o bé per part de ciutadans aficionats. Actualment se'n poden consultar via web (arxiu.tarragona.cat) unes 33.500 del Fons Municipal.

A més a més de les fotografies, també es conserven i es poden consultar plànols. L'Arxiu conserva més de sis mil plànols (segles XIX-XX) procedents principalment del fons municipal, però també d'altres fons documentals, com el de la Fàbrica de Tabacs de Tarragona. Una mostra de tot aquest conjunt és la selecció de 154 plànols, d'obres executades o mai realitzades, als quals es pot accedir des de la pàgina web: 116 corresponen a edificis públics de la ciutat i 38 formen part de projectes relacionats amb l'espai i el mobiliari urbà, els monuments i els vehicles. Els usuaris poden cercar i consultar les imatges que més els interessin, i cada fotografia va acompanyada d'una petita descripció amb un seguit de dades com ara l'autor, la data del document o el seu estat de conservació.

Ara, des de l'Arxiu hem volgut fer un pas més per tal de proporcionar al ciutadà una informació addicional a la que se li ofereix al web. Conscients que rere cada imatge hi ha una petita (o gran) història que va més enllà de les dades que es proporcionen per identificar-la, hem fet una selecció d'imatges acompanyades d'una breu però alhora completa ressenya històrica, per tal d'ampliar-ne el coneixement i ajudar a situar aquestes imatges en el seu context històric. D'aquí que hàgim triat per a aquesta selecció el nom «Imatges amb història», ben explícit.

◆ Casa Joan Escorsa, «Casa de la Punxa»

Aquest edifici, situat a la intersecció dels carrers Rovira i Virgili, 1 – avinguda Pau Casals, 17– i Rambla Nova, 103, seu de la Cambra de Comerç de Tarragona des de finals dels anys 80 del segle passat, té una llegenda en l'origen de la seva construcció. Un ric industrial barceloní, Joan Escorsa Sòria (1873-1944), s'enamorà perdudament d'una noia del Serrallo, que era venedora al Mercat. La família d'ell no estigué d'acord que es casés amb una noia de classe inferior, i fins i tot la gent de Tarragona murmurà sobre el tema. Ell, però, enamorat amb bogeria, va encarregar l'any 1928 a l'arquitecte Antoni Pujol i Sevil la construcció de la seva residència, i feu construir per la seva enamorada el millor edifici de Tarragona (el primer a tenir ascensor), on hi visqueren fins a la mort d'ell, l'any 1944, amb 71 anys i sense fills.

La planta de l'edifici és trapezoidal i irregular; disposa de semisoterrani, planta baixa, tres pisos i té una torre circular semi-exempta, que remata el dibuix de la construcció. La planta baixa està feta amb encoixinat. El portal d'accés és de punt rodó; simula unes dovelles col·locades a salta cavall. La planta baixa té unes finestres rematades amb un frontó triangular.

Imatge del tram de la Rambla Nova que va de la font del Centenari fins la plaça Imperial Tarraco. A la dreta, la «Casa de la Punxa», seu actual de la Cambra de Comerç de Tarragona. Autor: Chinchilla, 1954. CIT / L'Arxiu. Sig. Top. 48829

Les finestres de les balconades del primer pis disposen d'un arc de punta que actua com un frontó semicircular que les embelleix. El tercer pis, separat per una franja horitzontal, marca l'inici d'una galeria amb finestres formades per un arc de mig punt. Per damunt seu, una cornisa suportada per mènsules sosté la línia d'arrencada de la barana de pedra artificial guarnida amb animals fantàstics afrontats.

La part a la qual es va concedir més importància compositiva i senyorial és la torre circular, ja que el finestral de la planta baixa és molt més gran que la façana principal, que dona a l'avinguda Pau Casals. Al damunt d'aquests finestrals hi ha dues tribunes, una per pis, i un balcó al tercer pis. Les baranes de la casa són de ferro forjat. La torre està coronada per una cúpula, coberta de pissarra i finida amb un penell de ferro forjat.

La casa, en el moment en què fou construïda tenia un jardí que la separava de l'edifici annex.

Allotjà la comissaria de la Policia Nacional fins poc abans de la rehabilitació de l'edifici feta al 1989-1990 per Antoni Pujol Niubó, que obtingué el primer premi CIANA-Xile 1993 en rehabilitació d'edificis. Des d'aleshores, com dèiem, és seu de la Cambra de Comerç de Tarragona.

◆ La creu de terme de Sant Antoni

L'any 1299, vora de l'indret on hi ha la creu del terme a l'actual passeig de Sant Antoni, l'orde mercedària va construir un convent que, setanta-sis anys més tard, va traspasar als Pares Antonians de Valls. La constitució de la nova comunitat de frares va ser la causa que, amb el temps, el portal de la muralla més proper al convent rebés el nom de Sant Antoni. A finals del segle XIV es va decidir posar una creu de terme fora d'aquest portal, que era la principal entrada a Tarragona des de Barcelona. La creu que actualment hi ha al passeig no és aquella, sinó que es tracta d'una obra barroca d'inicis del XVII.

El conjunt, d'uns 9 metres d'alçada, té la imatge de Crist a un costat i la de la Verge dels Dolors a l'altre; els braços, molt ornamentals amb decoració floral, acaben els seus quatre extrems amb petits caps de nen (putti). La creu recolza sobre un petit templet octogonal de pedra, ambdós esculpits per Agustí Pujol. Les vuit cares representen, en alt relleu, sants (sant Pere, sant Pau, santa Tecla, sant Josep, sant Antoni, sant Fructuós, santa Llúcia i sant Magí) dintre de fornícules separades per columnetes. Aquesta colum-

na reposa sobre un basament de pedra quadrada, amb l'escut de la ciutat i la data de 1604.

L'any 1936, en esclatar la guerra, es va decidir desmuntar la creu i guardar-la. Una part es deixà a la porta ciclòpia de la muralla del passeig, i la resta va fer cap a unes dependències municipals de la baixada del Roser. Posteriorment es traslladà al claustre de la catedral, on fou restaurada. L'any 1940 es va tornar a posar la creu al seu lloc habitual.

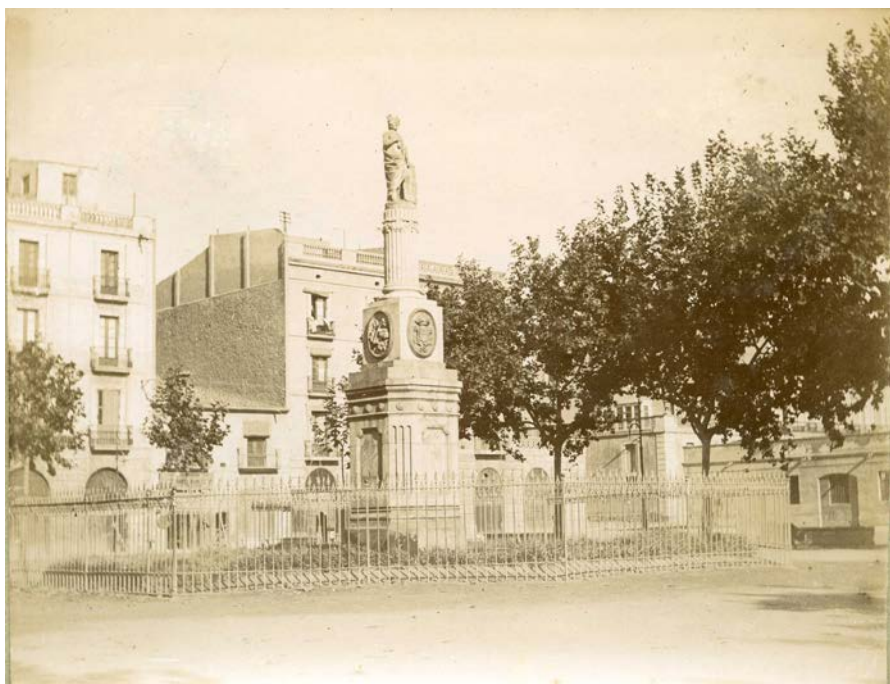
Creu de terme al passeig de Sant Antoni (voltants 1900). Autor desconegut.
CIT / L'Arxiu. Sig. Top. 46608

◆ **Plaça dels Carros i monument a Mercuri**

A la part baixa de Tarragona, al costat de l'estació del ferrocarril i de les instal·lacions portuàries, trobem la plaça dels Carros, centre del comerç marítim de la ciutat del segle XIX. Les primeres notícies relatives a la seva construcció daten de l'any 1807, i al llarg del temps ha estat coneguda amb diferents noms: plaça del Mar, del Moll, del Port, Major, Principal, de Ferran VII, d'Olózaga, del president Macià i del general Sanjurjo.

Al bell mig de la plaça dels Carros podem admirar l'escultura de Mercuri, (déu romà del comerç). Als peus s'aixeca un basament quadrat, obrat per Antoni Miró, i decorat amb medallons (dos escuts de la ciutat, un a la part frontal i l'altre a la posterior, i els símbols de les arts i les ciències en un lateral, i els atributs del comerç en l'altre), que reposa sobre un pedestal viutavat de marbre blanc. L'escultura inicial datava de 1865, dissenyada per l'arquitecte de la Diputació, Francesc Barba Masip, i esculpida per Bernat Verderol (autor dels gegants vells, moros i negritos de la ciutat) sobre una columna estriada de marbre blanc.

Durant la Guerra Civil, l'onada expansiva d'una bomba va afectar l'es-tàtua, deixant-la mig penjant sobre la seva base. Per evitar mals majors, es va esmicolar i arrencar. Finalment, l'Ajuntament va encarregar a Salvador Martorell la realització d'una nova escultura que es va col·locar el 28 de desembre de 1959, sense la columna de suport. La nova imatge de Mercuri tenia 2 metres d'alçada i estava feta en pedra; l'anterior era de terrissa. El 26 de febrer de 1993 es va substituir per una nova, fosa en bronze pels tallers Ginfer de Reus, traslladant l'anterior al Castell de Masricart de La Canonja.

Monument a Mercuri a la plaça dels Carros, aleshores d'Olózaga. S'hi veu l'antiga barana de la font de la plaça de la Font (voltants 1900). Autor desconegut.
CIT / L'Arxiu. Sig. Top. 46072

◆ El dragamines *Vulcano*

El 27 de març de 1934 s'aprovà la construcció, a Ferrol, del dragamines *Vulcano* –i el seu bessó *Júpiter*–. Encara que el *Vulcano* fou botat el 12 d'octubre de 1935, en iniciar-se la Guerra Civil encara no estava acaba i entrà en actiu a la marina franquista el 20 d'agost de 1937. Desplaçava 2.100 tones, 3.000 a plena càrrega, feia 100 m d'eslora i tenia una tripulació de 180 homes. Anava armat amb quatre canons de 120 mm, dos canons antiaeris de 76 mm i tres metralloadores de 20 mm, a més de llançar càrregues de profunditat i 264 mines.

Durant la guerra tingué un llarg historial, participant en operacions de bloqueig, escorta de combois, patrulles costeres i combats navals. L'1 de setembre de 1938, fondejat a Vinaròs, fou atacat per l'aviació republicana, patint quatre morts entre la seva tripulació. El 30 de desembre de 1938 participà en combat naval contra el destructor republicà José Luis Díez; després del combat es retirà a Cadis per ser reparat. El 19 de febrer de 1939 fondejà a Barcelona, i dos dies després participà en la desfilada naval en aigües de Salou.

Després de la guerra realitzà diferents missions tant pel Mediterrani com per l'Atlàntic, fondejant a Barcelona els anys 1942, 1944, 1949, 1951, 1955, 1956, 1966 i 1973, passà per Tarragona, com a mínim, els anys 1955 i 1956.

Fou modernitzat entre 1958 i 1960, i encara que arrel d'aquesta modernització fou classificat com fragata, seguia essent un minador en no perdre la seva capacitat de dur mines i per la seva poca velocitat.

Donat de baixa el 30 d'abril de 1977, fou l'últim vaixell que es donà de baixa dels que havien participat en la Guerra Civil.

Vista del dragamines *Vulcano* (24/04/1955). Autor: Casau. CIT / L'Arxiu. Sig. Top. 45055